

Haaren, 3 oktober 1942

SCHETSEN UIT KAMP HAAREN

1. De Buurt

Op de Aula slapen we met een dikke honderd man - niet in chambretten of cellen, zooals op vele kostscholen maar - laten we zeggen - los naast elkaar.

De zaak is aldus ingericht:

De Aula is een grote ruime zaal met aan weerskanten veel licht door flinke ramen. Aan het eind is een toneelverhoging ingebouwd, maar wij noemen het niet toneel. Wij zeggen ertegen Podium, omdat het een verhoging is.

Wij slapen 's-nachts - en een enkele maal ook wel overdag (pitten noemen ze dat) in ijzeren eenpersoonsledikanten, die op elkaar kunnen gezet worden net als stapeldozen. Je zoudt het dus heel gevoeglijk stapelbedden kunnen noemen.

En van die stapelbedden staan er twee op en twee naast elkaar, zodat het dus allemaal blokken van vier zijn. Deze blokken staan aan weerskanten tegen de buitenmuur, zodat in 't langs door het gebouw in het midden een gang overblijft van een meter of vijf breedte. In deze gang staan tafels en stoelen. Daar kan men gaan zitten lezen of schrijven, daar kan men met elkaar praten en kaarten.

We slapen met het hoofd naar de muur en aan 't voeteneind van ieder blok staat een dubbele kast, die de vier bewoners van het blok gebruiken kunnen. 't Is half hang- en half legkast wel comfortabel dus. Aanvankelijk stonden er midden in ook nog blokken van twee bedden maar omdat geleidelijk aan enige bewoners ons verlaten hebben, zijn de zogenaamde middenbedden opgeruimd en kunnen we dus over meer ruimte in het centrum van de Aula beschikken.

En nu weet ik wel, dat het niet meevalt om voor een buitenstaander niet-gijzelaar, duidelijk te maken hoe onze inrichting er uitziet, die hij nooit gezien heeft.

Je kunt het je eigen misschien het best zo voorstellen: een heel lange leeszaal met aan weerskanten bedden. Tussen de blokken bedden is natuurlijk een gangetje. Dat zit dus zo: Eerst een gangetje, dan een blok van vier bedden, dan weer een gangetje, dan weer een blok, en zo ga je maar door, tot de muurkanten helemaal gevuld zijn. Ook op het podium gaat dat zo door. Een grote, brede, dubbele glazen deur van flinke hoogte geeft toegang tot de Aula. Tegen de frontmuur staan geen bedden.

De baas op onze Aula is het z.g. blokhoofd, dat we zelf gekozen hebben uit onze lotgenoten. Het is inspecteur van het Lager Onderwijs uit Hilversum, de heer de Graaf. Het is een zachtaardig man, die z'n ruim honderd onderdanen met overleg regeert.

Het lastigst zijn de Aulabewoners 's-avonds als ze naar bed moeten - net als kleine kinderen. Maar laat ik niet vooruit lopen - ik zou immers schrijven "Onze Buurt".

Zoals gezegd, zijn er tussen de blokken bedden gangen ongeveer een meter breedte. Deze gangen noemen wij straatjes. Sommige van die straatjes hebben ook al een straatnaam en die staat netjes op de zijkant van de kast gepunaisd met min of meer sierlijke letters

Het straatje, waar toevallig vier gijzelaars uit Gouda bij elkaar liggen, heet: De Goudse Pijpenkoppen. Het straatje, waar Pastoor Bave lag, hij is nu helaas weg - en waar nu pater Smits van Oven ligt, heet de Papengang. Ook zie je er het Laantje van Middenharnis en nog meer, die men nu niet allemaal te binnen schieten.

In die straatjes kan het soms druk zijn. 's-Morgens bijvoorbeeld, als je toevallig eens met z'n vieren tegelijk wilt opstaan én 's-avonds als je er met z'n vieren in wilt gaan om te slapen. Je begrijpt dat wel: 'n straatje van 'n meter lang en twee meter breed, als daar vier dikke kerels in staan, dan is het vol en dan kun je niet vooruit of teruguit.

Maar de ondervinding heeft ons hier ook de weg gewezen en alles marcheert thans zonder enige stagnatie. Die het eerst uit z'n bed is, pakt z'n spullen en gaat het straatje uit om zich voor de kast te gaan kleden en de zaak is opgelost. Een oplossing is er praktisch nooit. Op nummer een volgt nummer twee en zo kun je dus opstaan, wanneer je wilt en er inkruipen als je zin hebt.

De vier mensen, die aan hetzelfde straatje gelogeed zijn en de baurlui, die naast elkaar slapen hebben dus 's-morgens en 's-avonds het meeste connectie met elkaar. 's-Morgens van zeven tot acht en 's-avonds van tien tot elf vormen dus de spitsuren.

Ik lig in het bovenbed en naast mij ligt dokter Elenbaas uit Zaamslag. Onder mij, mijn slapie dus, ligt Burgemeester Tuin uit Hoogezang. Aan de overkant van het straatje ligt boven Feitz uit Hilversum en onder Kees de Jong, directeur van een verzekeringsmaatschappij uit Gouda.

"Slapie" noemt men iemand, die naast, boven of onder 'n ander slaapt. Mijn slapies zijn dus Tuin en Elenbaas.

Tuin ligt er - overeenkomstig zijn kalme, weinig wispelturige natuur - altijd het eerst in en Feitz, die het tegenovergestelde karakter

heeft en nog al woelig van aard is - het laatst. Soms missen we Deitz 's-avonds helemaal, maar als we dan 's-morgens eens kijken ligt hij er toch wel in. Gisterenavond was hij al bijtijds uitgekleeft en schoot in Z'n pyama. Wij dachten: "Vanavond is Feitz nummer een", maar jawel. Opeens steekt hij z'n halve, uitgedoofde sigaar weer aan, schiet z'n colbertjas over z'n pyama en vertrekt.....barrevoets. Ik heb hem niet meer gehoord, al moet hij toch in het straatje om boven op z'n bed te komen. Vanmorgen gekeken, ja hij lag er toch in. Als er rommel in 't straatje ligt of op onze bedden, dan gooien we het er maar bij hem op, want hij laat alles slingeren. Als hij iets hebben moet, is hij het kwijt en drie dagen later, als hij het niet nodig heeft, vindt hij het. We helpen hem niet meer zoeken - 't is hopeloos.

Tegen elf uur zegt Kees de Jong met 'n lieve stem: "Wel te rusten, buurtjes" en we gaan onder zeil.

Kom eens kijken hier, maar kom niet 's-nachts, wantsnurken mijnheer....., snurken! Ongelofelijk!

II. Corvee

De Aula is een grote zaal, zoals je nu onderhand wel weten zult en die aula moet natuurlijk schoongemaakt en schoongehouden worden en dat schoonmaken is geen gering karweitje. Dat schoonmaken is het corvee. 'n Dikke honderd mannen leven dagelijks op de aula en die mannen hebben hun vrouwen niet hier voor op hen te letten en te voorkomen, dat ze de boel smerig maken. En omdat hun vrouwen niet hier zijn, maken ze natuurlijk de boel naar hartelust smerig. "Ze spuwen op de grond" denk je Nee. zover gaan ze zeker niet, want al zijn de vrouwen niet hier, het blijven evenwel keurig nette mannen.

De doktoren, waarmee we hier rijk gezegend zijn, doen dat vanzelf niet uit hygiënisch oogpunt. De professoren natuurlijk evenmin. En voor een notaris of burgemeester zou het ook niet overeenkomen met hun stand. En de opvoeders der jeugd laten het ook, want anders komt er vanzelfsprekend van hun opvoedende arbeid niets terecht. Dat gebeurt dus niet. De dokters geven alleen maar voorschriften over het wassen, schillen en eten van fruit, die ze zelf stiekum niet naleven. Of dacht je soms, dat 'n geneesheer, al is hij nog zo secuur, tweehonderd meter gaat lopen, om z'n appeltje of peertje onder de kraan te houden of Z'n schillen naar de vuilnisbak brengt! Kom nou! En als je dan 'n opmerking daarover maakt, zeggen ze met een stalen gezicht: Hij is gewassen, maar niemand die het gelooft. Liegen ze dan? Nee- maar ze kunnen toch moeilijk alle voorschriften, die ze ons geven, te schande maken door ze zelf niet

op te volgen. In 'n huishouden waar een zindelijke huismoeder regeert, wordt het niet smerig. "Daar is dus geen corvee nodig" zul je zeggen. Ja wel degelijk, want 'n huismoeder corveet iedere dag opnieuw, maar wat ze dan corveet, is menig man 'n raadsel.

Dat hier gecorveed wordt, spreekt vanzelf, want hier blijft menig ding slingeren en het was niet goed, dat de echtgenoten hier iedere week eens kwamen inspecteren, want er zouden heel wat aanmerkingen te maken zijn, zelfs.... als er nog zo pas gecorveed was. Eigenlijk mag ik hier van de gijzelaars helemaal niet over schrijven, maar ik reken op jullie geheimhouding en daarom wil ik er een heel klein beetje van vertellen - zo ongeveer de helft van de halve waarheid.

Maar zeg het nooit tegen dokter Verspeijk. Hij zat laatst tegenover mij aan tafel en we kregen het toen over allerlei huishoudelijke dingen en ook over schoonmaken. "Je leert hier van alles", zei hij, "waar je vroeger geen flauw idee van had, maar als je weer thuis komt, hou dan je smoel daarover (smoel is in 'n donktersmond geen plat woord) want anders zegt je vrouw op 'n goeie dag: "Ma jij kunt vandaag de gang wel eens doen", en dan ben je zuur.

Die dokters zijn anders buitengewoon handig in zulk soort dingen - misschien op het eind van deze schets daarover nog iets.

Hoe is dat corveeën op de aula bijvoorbeeld nu ingericht?

Het blokhoofd heeft verstand van heel veel dingen, maar van corveeën nu toevallig niet. Hij heeft dus naar iemand omgezien, die daar wel verstand van heeft, maar welke man heeft dat? 'n Professor, burgemeester, advocaat of ambtenaar kwam daar ook niet voor in aanmerking. Een ingenieur zou misschien nog gaan. Nee, plotseling kregen we een gelukkige ingeving: Kamphuis moest hoofd van de corveeërs worden en we riepen allemaal: "Kamphuis, Kamphuis". En Kamphuis was benoemd en hij nam het aan.

En zo gaat iedere morgen een ploeg van acht onder leiding van Kamphuis aan het werk. Iedere morgen acht - dus zowat om de veertien dagen kom je aan de beurt. 's-avonds te voren komt hij opgeven, wie aan de beurt is en al lig je al op bed en al kruip je nog zo diep onder de dekens, Kamphuis vindt je wel, hij noemt je bij de naam en zegt: "Morgen corvee" en dan ben je er bij.

Je gaat dan 's anderdaags naar het eerste ontbijt, ziet hier of daar 'n overall en 'n paar klompen te krijgen en je hebt 'n dik uur of meer, werk. En als het klaar is, kun je pap eten van de vloer, want 't wordt niet alleen droog, maar ook nat gedaan. En goed nat, dat verzeker ik je !

En als je wat onhandig bent, of lui, dan komt Kamphuis en helpt je of geeft je een uitschrobering. Soms gaan ze er wel eens tegen in en onlangs zou Kamphuis aftreden.

Maar het geschil is weer bijgelegd en Kamphuis is aangebleven als hoofdcorveeër. Wat maar goed is, want de boel moet netjes blijven. O ja, van die dokter.

Dokter Kosters uit Zd. Holland ergens had vorige week corvee, want niemand ontsnapt aan het waakzaame oog van Kamphuis. Hij was bezig met de toiletten en vanwege het fruit eten was het erg druk op de W.C. Alle deuren waren dicht, want overal zag men het rode vakje. Kosters stond met z'n blote benen in de klompen met 'n korte voetbalbroek aan. Hij had 'n emmer water bij zich staan en 'n bezem en zou vast aan de vloer beginnen. Opeens roept iemand van achter de deur: "Kosters geef me eens een rol closet papier "Asjeblieft" zegt Koster en gooit... 'n natte dweil over het deurtje.

III. De Bridgers

Het bridgen wordt hier in het kamp zo druk en zo hevig beoefend, dat al lang de lust mij bekropen heeft om er eens over te schrijven. Ik heb het er natuurlijk ook in m'n brieven wel eens over gehad, maar een compleet overzicht van de bridgerij hier heb ik tot nog toe niet gegeven. Maar zie.....de redactie van de kampkrant had ook gezien de grote animo voor dit spel en de volkomen absorbtie, waarmee de spelers het beoefenen en.....schreef er een artikel over - zodat, wil ik origineel zijn, het er voor mij niet gemakkelijker op wordt.

Het bridgespel werd geboren ('t lijkt wel 'n mens) in Augustus 1873 te Buyukdere aan de oever van de Boven'bosporus in de villa Caronia en Mr. van Millingen schreef later: "De aantrekkelijkheid van het nieuwe spel scheen al dadelijk onweerstaanbaar en wij alle vier zagen af van de wandelingen in de maneschijn en sloten ons op in een salon om te brdigen, terwijl een groep nieuwsgierigen zich rond de tafel opstelde".

Het is geworden een spel, dat een brug (Eng. Bridge) zou slaan over maatschappelijke kloven als dat ergens bewaarheid is geworden, dan wel hier, waar zoveel mensen van diverse standing in gedwongen rust bij elkaar zijn.

Als men hier gaat bridgen, vraagt men niet eerst aan elkaar, hoe men heet, waar men vandaan komt, welke sociale of religieuze opvattingen men er op na houdt of op welke sport van de maatschappelijke ladder men meent te staan. Dat alles doet voor een kaarter niets ter zake en dat interesseert hem niet op de tijd, dat hij in 't spel verstrooing gaat zoeken.

Hij klampt de eerste de beste aan, die hij wel eens met kaarten in de hand gezien heeft en heeft hij beet, dan zoeken ze met z'n beiden nog twee liefhebbers, die gauw gevonden zijn en men begint.

Waar zal men gaan zitten? Komt niet zo nauw! Als er ergens maar 'n hoekje vrij is en vier stoelen en 'n tafel of een gedeelte ervan, dan is de bridger tevreden.

In de zomer zaten ze gedeeltelijk buiten en gedeeltelijk binnen. Buiten is veel plaats, maar er zijn weinig tafeltjes. Geen nood 'n koffer of 'n kistje of 'n andere stoel is wel bij de hand - want 't spel mag bij gebrek aan speeltafel niet worden afgelast. En de echte liefhebbers laten zich dan ook nergens door afschrikken.

De concurrenten van de bridgers waren de ridders, die er hier 'n timental waren en die elkaar gauw gevonden hadden. Maar nauwelijks hadden de ridders maar 'n flauw smaakje van het bridgen te pakken of ze gingen er met volle mond van aan 't smullen.

In het begin hadden we veel bekijks met ons rikken. Iedere toeschouwer vroeg: 'Wat is dat voor spel' En moeten daar centen bij op tafel" We stoorden ons echter nergens aan en kaarten door. Geen enkel niet-kaartier of bridger konden we verleiden om zich aan het rikken te wagen en zodoende bleef ons rik-kringetje erg beperkt en kon het wel eens gebeuren, dat we op 'n gegeven moment naar 'n vierde , soms wel eens naar een derde man liepen te zoeken. Koks en ik konden wat bridgen en waren dus de eerste die overliepen. En toen we het goede voorbeeld gaven, is successievelijk de hele rikclub op de fles gegaan en als men nu ergens een groepje ziet zitten kaarten, hoeft men niet meer te vragen wat er gespeeld wordt.

Daar er hier naar schatting 'n paar honderd bridgers zijn, ligt het voor de hand, dat men ze in alle soorten voorhanden heeft. Bridgers, die kalm en stil zitten kijken, zitten luisteren en bieden, dat zijn de ware, die zitten te roepen en te schreeuwen, kunnen er gewoonlijk niks van. De ingenieurs zijn beter dan de advocaten . deze laatsten redeneren te veel en de eersten doen meer. De dokters zijn ook niet slecht, de burgemeesters vaak heel goed, de katholieke geestelijken middelmatig, de dominees houden zich vooralsnog afzijdig en de notarissen slaan ook 'n slecht figuur - ik ken er zo gauw geen een, die het doet - zelfs LeGrand niet.

Burgemeester Nijenhuis is altijd klaar, Jeelsinga en Tuin spelen prettig, advocaat Allard schreeuwt en lacht de hele aula bij elkaar,

iedereen komt kijken en dan haalt hij de stomste dingen uit. Wordt dan natuurlijk reusachtig voor de gek gehouden.

Directeur van de H.B.S. Massink stond laatst achter hem om te helpen. Massink zegt nooit 'n onvertogen woord, is de deftige kalme persoon. Ik speel harten-koning. Massink is even verstrooid - Allard grijpt de vrouw terwijl hij het aas in de hand heeft. Massink ontdekt het, grijpt hem bij de pols en roept: "Ben je bedonderd kerel?" Te laat! De vrouw lag er. Massink loopt weg en schaamde zich over de uitdrukking, die men anders dan bij bridgen nooit uit z'n mond gehoord zou hebben. "Och ja, Och ja, zegt Allard nu hij ziet, dat de slag hem langs de neus gaat. Hij wil, de vrouw teruggrijpen. Mag niet. 'n Advocaat moet ook uitkijken "Grote Hilariteit".

'n Andere keer zat Burgemeester Bijenhuis, een kalme, uitstekende, gemoedelijke bridger te kaarten en daar het tegen bedtijd liep, had men veel bekijks en veel critiek.

Iedere kaartter weet, dat dwarskijkers bij het spel, de vervelendste schepsels zijn ter wereld.

De dove advocaat Smit, ook 'n kenner, stond er ook achter, maar had zijn electronisch hoorapparaat niet bij zich. Nijenhuis speelde een hoog bod, had 'n fijne kaart en de spanning steeg met iedere slag. Het liep om 'n eind. De laatste slag was fortuinlijk en het contract was gemaakt. Toen de slag viel, riep Smit, die de uitslag als een geluk beschouwde: "Hij zwijnt er door" "Wat" riep Nijenhuis "dat is toch geen zwijnerij", en hij gaf uitvoerig rekenschap van zijn spel aan de omstanders, die goedkeurend knikten. Maar smit, die achter Nijenhuis stond en er daarom geen klap van verstaan had, klopte Nijenhuis vertrouwelijk op z'n schouder en tot grote ergenis van de burgemeester herhaalde hij: "Jij zwijnde er lekker door, vadertje". Nijenhuis ging naar bed.!

Haast was er hooglopende ruzie - bridgersruzie dan altijd en die ontstaan alleen bij verlies.

Pelsfabriekant Voorst speelde met de secure Massink en Voorst bood te roekeloos en Massink te voorzichtig. Massink en Voorst zijn le.klas spelers en niemand mengde zich in het dispuut. Doch wie zaten de volgende dag het eerst weer te kaarten en elkaar amicaal op de schouder te kloppen! Massink en Voorst.

IV. 's-Morgens

Als ik over de morgenstond in ons kamp wil vertellen, dan is het natuurlijk van groot belang, dat jullie weten, hoe laat we hier opstaan. En om dat goed duidelijk te maken, kan ik het best eigenlijk eerst

meedelen, hoe de dagorde in Haaren is. En'omdat' een buitenstaander, niet gijzelaar aan zijn outsidersverstand tebrengen, is 't nodig, dat hij enig inzicht heeft in de algemene gang van zaken.

Ons kamp met z'n 547 mensen staat onder beheer van 'n Duits officier, de heer Backer, die dus kampcommandant is. Hij heeft tot zijn beschikking 'n paar onderofficieren met wat manschappen. De taak van de commandant en z'n militairen is in hoofdzaak te zorgen, dat wij em niet smeren. (daarvandaan de schildwachten). op te letten, dat wij de zaak niet afbreken en ons driemaal daags eten te verschaffen, w-aaronder één warme maaltijd, 'n zogenaamd eenpansgerecht. De commandant zegt dus niet b.v. om twee minuten over zeven sta je op en om kwart over zeven zorg je, dat je aan het scheren bent. Hij heeft wel wat anders te doen. Er is wel 'n algemen regel en die is nu - in October: half elf tichten uit en 's-nachts geen spektakel.

Maar je voelt wel, dat het toch verkeerd zou lopen, als iemand - om maar iets te noemen - het in z'n hoofd zou krijgen om ongeveer vijf uur op te staan (zonder spektakel natuurlijk) en dan z'n slapie en z'n twee andere buurtjes eens flink aan de tenen ging kietelen, dat dan de nachtrust toch 'n ielijke knauw zou krijgen.

Of denk je het geval in, dat iemand 's-morgens om half zes alle lichte aan zou knippen en zijn eigen boven op een tafel zou gaan aankleden. (Wat natuurlijk ook zonder enig spektakel kan gebeuren) dat dan toch alles in het honderd zou lopen. Dat gaat dus niet en daar moet tegen gewaakt worden.

En dus hebben de gijzelaars zich zelf een opperhoofd gekozen ('t lijken wel indianen) en dat opperhoofd - en een uitstekend - is Professor Goudriaan, de president-directeur van de Nederlandse Spoorwegen.

Prof. Goudriaan vertegenwoordigt dus de gijzelaars en is e. iets aan de commandant te vragen of heeft de commandant wat mee te delen, dan geschiedt dit bij monde van ons opperhoofd. Maar natuurlijk kan Prof. Goudriaan 's-avonds niet alle 547 gijzelaars afgaan om ze warm te dekken, of ze 's-morgens op 'n bepaald uur uit het bed te beuren. Dat zou men in z'n eigen buurtje wel kunnen, want zo zei Kees de Jong laatst tegen z'n slaapbuur: 'Lig je wel goed Pietje, moet ik je nog 'n handje geven?' entegen Karel van Eijck: 'Slaap je al Mina?' Maar Goudriaan kan dat allemaal niet bijslaffen, daar is het gezin te grootvoor. En misschien heb ik het al eens meegedeeld - zo heeft iedere afdeling of kamer of groep van kamers weer z'n eigen zelfgekozen blokhoofd.

Die regelt de kleinere dingen en zo hebben we hier een staat op zich zelf.

Op de Aula is de regeling aldus: De slaaptijd - in October - is: van half elf tot kwart over zeven. Dan is het licht dus uit en wordt er vrijwel niets gezegd. Mag je dan niet vroeger naar bed gaan of later opstaan of omgekerd - Dat mag gerust. In het ergste geval mag je overdag gaan slapen en 's-nachts opblijven, als je je stamgenoten van elf tot zeven maar met rust laat.

En houdt men zich daaraan? Dat gaat uitstekend. Wie er 's-nachts uit moet (als je veel fruit eet, kan dat niet uitblijven) sluipt op z'n tenen en als hij terugkomt, doet hij dat ook weer zo stiekum als 'n dief in de nacht.

Dat marcheert ook zeldzaam. Behalve dan die ene keer, toen er eentje in hoge nood uit moest en 'n ander, die van de nachtelijke tocht terugkwam, tegen hem opbotste. Ze meenden van elkaar, dat het spoken waren, maar toen het licht aanging was de zaak ineens opgelost.

In ons straatje ben ik het eerste op- Als ik wakker wordt en ik merk, dat ik de slaap uit heb, klim ik uit m'n bovenbed, zoetjes, zoetjes, want Tuin en Feitz maffen nog als marmotten en gewoonlijk is het dan niet ver van zeven uur af. Om kwart over zeven gaan de lichten aan, maar 's-nachts blijft 'n zwakke lamp aan in de hall en 'n matig licht daarvan schijnt door de glazen deuren van de aula.

De film begint als de lampen aangeknipt worden en 'n uur later, iets over acht, is zo ongeveer het hele gezelschap op de been.

Het eerste wat men hoort is een verspreid, langgerekt gegeeuw, daarna 'n "Morgen, morgen, morgen----- buut voor buurt, straat voor straat. Het wordt gaandeweg een geroesemoes als in een bijenkorf, want 't is hier geen silence à-s op 'n kostschool.

Pyama's in alle kleuren van de regenboog, maar de meeste zijn blauw gestreept en wie zich gaat wassen aan een van de tien kranen schiet z'n jasje (van de pyame) ook nog uit, somes 'zn borstrok, de sportlui ook nog d'r hemmetje en het geschuim gewrijf en gepoets begint en tussendoor alsmaar: Goedemorgen, morgen, morgen.

Ja eer je ze eens alle honderd gehad hebt, Ze zijn wel allemaal op maar er lopen er toch nog aardig wat rond, die wanhopig door hun ogen wrijven. De dikke Jan de Boer, directeur van de eierveiling te Gouda, kan z'n kijkers nog niet wijd genoeg open krijgen en zegt met slaperig gezicht op z'n Gouds zo tegen ons: "Ik ken het nog niet goed bekijke". De mociste figuren van de film zijn burgemeester van Reenen op z'n blote voeten zo groot als 'n wittebrood (hij flapt ze ook nog naar binnen!) en dokter Kusters in zijn leedslip.

V. 's-Avonds

Blokhoof te zijn over een kleine honderd-twintig man, daar hoef je niet happig op te zijn. En vooral 's-avonds is dat een lastig ambacht.

Kleine kinderen gaan niet graag vroeg naar bed, maar grote mensen evenmin. Het is dan ook een hele toer plotseling op te houden als je een erg boeiend boek zit te lezen of midden in een spannend partijtje kaart op te houden. En je weet thuis vas mijn smoesje altijd: "Ik heb m'n pijp nog niet leeg." Het is hier 's-avonds een grote kinderkamer. En dan de tijd! De een heeft het nog tweeminuten voor half elf, de ander vijf, een derde pas kwart over tien, enzovoorts.

Blokhoofd, Inspecteur de Graaf, is een bovenste beste man. Hij heeft een vriendelijk, innemend uiterlijk, 'n zachte stem en regelt alles secuur en met wijs beleid. Hij kan velen, dat men tegenspruttelt en wordt niet kwaad, als men een grapje met hem maakt. De ergste sputteraar is Loes. Hij heet eigenlijk Aloysius Allard en is advocaat in Rotterdam. Maar bij afkorting noemt de hele aula hem Loes.

Zo gauw als het blokhoofd wat zegt, gaat Loes er tegenin en omdat hij een scherpe stem heeft, hoor je hem er altijd boven uit.

Hij kan hard en smakelijk lachen, die Loes. Hij heeft nergens meer plezier in, dan precies het omgekeerde te willen als het blokhoofd. En als ze dan allemaal roepen: Goed zo Loes', dan geurt ie hen. Laatst had de Graaf gezegd - hij had het ook maar horen vertellen . dat we vis bij de maaltijd zouden krijgen, maar we hebben hem nog niet gehad en als nu de Graaf 's-avonds zegt: "Heren, 't is half elf", dan schreeuwt Loes: "Blokhoofd, eerst de paling" en de hele Aula in koor: "Ja goed zo Loes, eerst de paling".

Maar na wat tegenspartelen doen ze toch uiteindelijk allemaal, wat het blokhoofd wil - men kleedt zich uit en klimt in z'n kooi. En om kwart voor elf wordt het donker en stil.

Gilles Mesdag is de directeur van de bekende van Houtens Chocolade-fabrieken. Hij is niet zo jong meer: in de vijftig. Hij ligt 's-avonds nog wel eens op bed te lezen en - wat eigenlijk niet mag - 's-morgens vroeg wel eens een sigaartje te roken, als hij nog niet op is. Vertel het maar niet verder. Gilles, dan, lag te lezen en de lampen, gingen uit. Ja, toen moest Gilles wel ophouden en gaan slapen. Maar vijf minuten later hoorden we door de siltte een angstig geroep + "M'n hemel ik heb m'n bril nog op." Grootmoedig stapte er eentje naar de schakelaar en knipte het licht aan. Gilles kon nu op z'n gemak z'n bril opbergen. En toen het licht aan was, zag Gilles, dat hij nog niet helemaal uit was gekleed.

En onder controle van de hele aula kon Gilles, z'n spullen uitschieten, wat natuurlijk niet zonder commentaar gebeuren kon. Maar Gilles haastte zich niet, hij kan tegen een lolletje, stak nog gauw een chocolaatje in z'n mond en daar galmde de hele aula: "Slaap wel Gilles" en Loes helemaal alleen achteraan: "Blokhoofd waar blijft de paling". Gilles is directeur van een fabriek, dat Gilles wel eens van die lekkere dingen krijgt toegestuurd. Nu is Gilles niet zo, dat hij dat allemaal alleen opsnoept. nee hoor.

Hij had laatst kersenbonbons. Ik slaap niet zo ver van Gilles vandaan en hij presenteerde er eentje. Dat was 'n heerlijkheid. Gilles had er schik in dat ik zoo goedkeurend over m'n maag streek. Hij keek over z'n bril maar lachend aan en zei niks, maar genoot.

In Gilles aan het uitdelen. Toen ieder er eentje gehad had, werd Jan de Boer door hem aangesteld om de rest eerlijk te verdelen. En nu sloiep tegenover Jan de Boer, de heer Collette, die ze altijd plaagde, maar die nu al op bed lag. "Wacht, wacht Jan de Boer, die komt er uit. "Collette, heb je al een kersenbonbon gehad?" Ja, zei Collette, "Nee" riepen anderen. "Nou, kam dan" zei Jan. "dan krijg je nog wat". En Collette die de smaak nog in de mond had, er in z'n pyama eruit en hij kreeg er een. En telkens als Collette weer onder de wol lag, riep Jan weer: "Collette heb je al een bonbonnetje gehad. "Nee" zei Collette" die het in de gaten kreeg. En Collette (Burgemeester van Brielle, maar verzot op bonbons) er weer uit hij had er een wandelingetje voor over. Maar de anderen dachten +: "Wij schieten er over", en vooral die op het podium lagen, veraf, maakten een slechte kans.

Ze smeedden een samenzwering en gingen met een komkomaer gewapend op hun sokken bij Collette z'n straatje op wacht staan. Maar Collette was gewaarschuwd door z'n straatgenoten, aan wie hij de bonbonnetjes had uitgedeeld.

En Jan de Boer, kon zo lief roepen: Collette ik heb nog 'n bonbonnetje voor je", Collette stak z'n hoofd onder de dekens en zei "Morgen vroeg".

De aardigheid was er af, en het licht ging uit! Maar nauwelijks was het donker of daar ging het krak, krak, krak. 'n Hulpgeschreeuw! Lichten aan. En daar stond Collette midden op de Aula te roepen en te zwaaien. Hij meende dat het 'n poets was voor hem bedoeld, maar wat bleek nu?. Zijn buurman was van het lachen door z'n bovenbed gevallen.

VL₆ E.H.B.O.

Met E.H.B.O. bedoelt men: Eerste Hulp bij Ungelukken, maar als je er over schrijft, dan zal het meestal zijn over de les in eerste hulp bij

ongelukken, die wij hier ontvangen.

Voor zo'n cursus kun je je eigen opgeven als je wilt. -t Wordt meestal gratis gedaan, hoogstens moet je een of ander boekje kopen, maar voor E.H.B.O. kregen we het mooie Oranje-Kruisboekje ook nog voor niks. Dat is dus alles samen een koopje.

Als je jezelf voor zo'n cursus opgeeft, kun je nog wegblijven als je wilt en wanneer je wilt en soms gebeurt het wel eens, dat er later, als ze al 'n poosje aan de gang zijn, nog een nieuwe cursist toetreedt. Dat gaat hier allemaal. Maar als de zaak je interesseert, dan kom je ook geregeld op de les en zorgt ook er op tijd te zijn, want anders loopt de boel in 't honderd en is het ook onaangenaam voor de docenten, die zoveel moeite voor ons doen om ons hier wat afwisseling te geven. De lessen en cursussen hebben plaats in kamer 24 - dat is 'n lokaal zo groot als 'n klas van de school met drie ramen, uitziende op de binnenplaats bij de kapel. (die kapel kunnen we niet in).

In kamer 24 staan stoelen en tafels en tegen de muur hebben we een bord geprakkezeerd zodat de zaak dus behoorlijk is ingericht. De cursus E.H.B.O. is druk bezocht: er zijn in de veertig deelnemers van de meest uiteenlopende soort: 'n notaris, 'n advocaat, 'n dominee, 'n paar R.K. Geestelijken enz.

Toende zaak goed marceerde, hebben ze ook grote oprolplaten laten komen met afbeeldingen van het geraamte, de spieren, de bloedsomloop de ademhaling, de spijsvertering en dergelijke dingen. Een dokter heeft een microscoop, die ik weet niet hoeveel maal vergroot. Verder is er een heel grote verbandtrommel met allerlei oefenmateriaal. We zitten dus aardig in de spullen. Dan is er nog een mijnheer, die hoofd is van de luchtbescherming ergens in een van onze grote steden en die weet natuurlijk heel wat van E.H.B.O. en die helpt de dokter demonstreren.

De leider van de cursus is dokter Stuyt, de bekende chirurg van het St. Elisabethgasthuis (meen ik) uit Arnhem. Hij is de baas, de directeur en geeft zelf ook de meeste lessen.

Prof.Dr. Woerdman zou ook meedoen maar die werd hier "entlassen", d.w.z. vrijheid gesteld en smeerde em naar huis en liet ons hier met de E.H.B.O. in de steek, waar hij trouwens geen ongelijk in had.

Maar Prof.Dr.Buitendijk, 'n geleerde van naam, is er ook nog aan verbonden en nog 'n paar doktoren helpen: de oogarts Donders en de artsen Verspeijk en Stokvis.

We zijn - wat dat betreft - dus wel ingespannen!

Op 5 Augustus werd de zaak geopend - we zijn dus al 'n mooi poosje aan de gang. We hebben de week 'n uurtje. Het gaat er heel gemoedelijk aan toe en je hoeft je sigaar, cigaret of pijp (als je dit allemaal nog hebt) niet uit de mond te leggen.

Dokter Stuyt geeft zelf de meeste lessen en je kunt goed merken, dat hij meer gewend is om de mensen te snijden (hij is chirurg) dan er over te praten. Les geven is natuurlijk niet z'n dagelijks beroep. Maar hij is buitengewoon goed in de praktijk thuis en van veel dingen heeft hij ons zeer goed op de hoogte gebracht. Het is geweldig nuttig om zijn besprekingen te volgen en er blijft dan ook niemand weg.

De begintijd van de maaltijden wordt his aangegeven vanuit de eetzaal met een elektrische schel door het gehele gebouw en de aankomst en de uitdeling van de postpakketten met 'n toeter. Ongeveer 'n uur na de postpakketten wordt de brievenpost gedistribueerd. Maar de lessen worden niet aangekondigd, die staan alleen maar aangegeven op het grote aanglaskbord in de gang. Je moet dus maar op je horloge kijken en zorgen dat je er bent. Maar dat valt mee, want natuurlijk heeft iedereen een meer of minder juist lopend horloge.

De lessen duren niet vermoeiend lang: Drie kwartier tot een uur. De lezingen eveneens, dat is dus wel uit te houden.

Ook de E.H.B.O. lessen zijn van 15 minuten. We vervelen ons niet, want de leskamer is altijd vol, als dokter Stuyt begint. De aanvang is kwart over vijf en als 't avondeten begint, is 't afgelopen.

In de zomer maanden hebben we - bij goed weer - geoefend op het voetbalterrein in kunstmatige ademhaling en het dragen van min of meer ernstige gewonden. We verdeelden ons in groepjes van zes en de dokters Verspeijk en Stokvis verleenden daarbij assistenties. Het werd eerst goed voorgedaan en daarna kwamen wij aan de beurt.

We moesten met drie man 'n ernstig gewonde opbeuren en op 'n baar leggen. Drie baren stonden klaar. We zochten 'n kleintje uit, Radstake, die voor ziekte moest doorgaan. Hij weegt goed honderd pond. Maar de club naast ons had 'n hele dikke te pakken, Kees van Eijck, die eens zo zwaar is als Radstake. Hij begon al om hulp te schreeuwen en te spartelen, toen ze hem van de grond lichtten. Ze konden hem hasst niet wehkrijgen en hij spartelde maar, wat eigenlijk niet mocht, want hij was zwaar gewond. Toen ze er een eind mee gesjouwd hadden, kwamen ze juist bij onze baar aan, toen wij er Radstake op wilden leggen. Ze hadden geen puf meer om weer met Kees naar hun eigen baar te gaan, die ze door hun zware werk niet hadden zien staan. Wij konden natuurlijk niet toelaten, dat ze Kees bovenop Radstake legden. Er ontstond een hevig gewoel. De gewonden, die zwaar

gekwetst moesten verbeelden, duwden en sloegen om het hardst en het gevolg was, dat ze allebei.....naast de baar in het gras spartelden.

VII. Voetbal

Nu ik hier op de zogenaamde "Stille Kamer" aan mijn schets over het voetbalspel in Kamp Haaren zal beginnen, zit tegenover me aan de schrijftafel Doctor Stuyt, de bekende chirurg uit Arnhem en leider van de cursus E.H.B.O. die hier gegeven wordt. "Wat heeft dat met voetballen te maken" zal je vragen. Ook eigenlijk niks, maar daar schiet me juist een mooie zet van hem te binnen, die hij maakte toen wij een oefening hadden met z.g. gewonden op het voetbalveld. We zouden getraind worden in het aanleggen van spalken bij gewonden met een beenbreuk. Twee collega's van dokter Stuyt zouden ons helpen en als "deskundig" patient dienst doen. We stonden aangetreden en wachtten op instructie. De doktoren die helpen zouden, waren aan de late kant - Dr. Stuyt keek eens over het veld, en toen hij ze zag naderen, riep hij tegen ons: "Daar komen er twee aanhollen, die hebben allebei hun been gebroken".

Maar ter zake: Behalve voetbal wordt hier ook hockey en tennis gespeeld. Ook deze spelen mogen zich in een vrij grote belangstelling verheugen, maar bovenaal gaat hier een voetbalmatch, die een gebeurtenis is voor de toeschouwers en spelers. En het zijn niet alleen de jongeren onder ons, die zich hiermee bezig houden, het is opvallend hoeveel enthousiasme juist de oudere generatie aan de dag legt. Er is zelfs een voetbalwedstrijd georganiseerd, waarbij de deelnemers boven de veertig moesten zijn. Als publieke vermakelijkheid is deze wedstrijd wel geslaagd maar het spelpeil was natuurlijk niet evenredig aan de moeite, die deze veteranen zich gaven, om wat behoorlijks te vertonen. Proost-Hogendijk van de aula was keeper, en hij kweet zich niet onverdienstelijk van zijn taak. Maar het is een forse, zware grote kerel en telkens als hij 'n bal wegtrapte scheen hij pijn in zijn mollige kuiten te krijgen, want nog vijf minuten daarna hinkte hij dan de goal op en neer. Dit werkte aanstekelijk op het publiek, want als Proost 'n bal kreeg, begonnen de toeschouwers - en dat waren er 'n paar honderd - allemaal al vast te hinken en als Proost "Au" riep, dan echode de menigte "Au.Au". En zo, zie je, dat iedereen met het wel en wee van van spelers meeleeften.

Proost weerde zich dapper emt z'n backs en het gelukte de tegenpartij maar zelden om hem te verschalken. Maar na de wedstrijd was hij dermate toegetakeld, dat hij het maar raadzaam vond, de volgende wedstrijd waarin hij moest komen, te laten passeren. Maar.....de verleiding was te sterk. De derde match tegen zijn elftal stond hij weer in de goal en nu loopt hij al 'n week hinkend rond met